

İBLAŞIYYE MEDRESESİ

İblasiyye Madrassah

Mehmet Faruk ÜLGEN*

Özet

Kadim bir geçmişi olan Palu coğrafi konumu, büyüklüğü ve nüfus yoğunluğu ile Anadolu'nun önemli şehirlerinden biridir. Tarih boyunca Palu'da Türk, Kürt, Ermeni ve Zaza gibi farklı etnik grupları, farklı dilleri ve farklı dinleri bir arada güven içerisinde yaşatmasını bildiği gibi maneviyatı, ilmi, sanatı ve kültürü ile fark yaratmış bir hoşgörü şehridir.

Palu tarihinde önemli görevler üstlenmiş olan çeşitli kurumlar vardır. Bu kurumların başında vakıf müesseseleri yer almaktadır. Vakıf kurumları içerisinde de medreseler şehir ve bölge için önemli hizmetler vermişlerdir. Yapılan araştırma ve incelemelerde Palu şehir merkezinde 5 adet medrese kaydının olduğu tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla Cemşit Bey Medresesi, İblaşıyye Medresesi, Cami-i Kebir Medresesi, İskender Bey Medresesi ve Küçük Ağa Medresesi'dir.

H.1179/M.1765 yılında el'Hac Hasan bin Ali İblaşı el'Palevî Palu şehir merkezinde 30 adet dükkânını daha önceden aşağı mahallede yaptırdığı İblaşıyye Medresesine vakfetmiştir. Osmanlı döneminde Ablaşıye, İblaşıyye, Eblaşıye veya el-Hac Hasan Ağa Medresesi olarak geçer. Hepsinin anlamı aynıdır. M.1765 yılında Mehmet Kemteri Efendi 24 akçe maaşla ilk müderris olarak atanmıştır. Eblaşı nesli günümüzde Ülgen ve Yanılmaz soy isimleri ile devam etmektedir.

Medrese gelirinin sabit, güvenilir ve öngörülebilir olması dolayısıyla Palu'da ki diğer medreselerin tamamına yakınından farklıdır. Diğer medreselerin geliri tarıma dayalı iken İblaşıyye vakfının gelirleri dükkânlara veya ticarete dayanmaktaydı. Diğer önemli bir husus ise Palu yöresindeki önemli büyük müderris, mütefekkir ve kanat önderlerinin İblaşıyye medresesinde eğitim görmüş veya hizmet etmiş olmalarıdır. Şeyh Ali Sebî Hazretleri (ö.1871) 1830-1871 tarihleri arasında vefatına kadar İblaşıyye Medresesinde baş müderrislik yapmıştır. XIX. Yüzyılda Şeyh Ali Sebî hazretleri önderliğinde Şeyh Abdullah Melekani (Ö.1876), Şeyh Mahmudi Feyzi (Ö.1898), Şeyh Hüseyin Zeki (Ö.1914), Şeyh Mahmudi Samini (Ö.1896), Şeyh Ahmedî Çani (Ö.1884), Seyyid Ahmet Cabakçuri (Ö.1921), Şeyh Hasan Naki (Ö.1918), Şeyh Saidi Palevî (Ö.1925), yetişen önemli şahsiyetlerdir.

Bu çalışmamızda Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kaynakları ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden temin edilen belgelerle İblaşıyye Medresesi bütün yönleriyle anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: el-Hac Hasan bin Ali İblaş el-Palevî, İblaşıyye Medresesi, İblaşıye Vakfiyesi, Palu Hükümeti, Şeyh Ali Sebî,

Abstract

Palu endowed with ancient history is one of the important cities of Anatolia with its geographical location, size and population density. Palu has conserved different

* Emekli Banka Müdürü, m.farukulgen@hotmail.com

ethnic groups such as Turk, Kurd, Armenian and Zaza, various languages and varied religions together in safety, and a tolerance city which has created difference with its morale, science, art and culture.

Various institutions which have undertaken significant duties in the history of Palu exist. Foundation institutions take the lead among these institutions. Madrassas have rendered key services for the city and region within foundation institutions. In the researches and examinations conducted, presence of 5 pcs Madrassah recording is detected in Palu city centre. These are Cemchit Bey Madrassah, İblacıhiyye Madrassah, Cami-i Kebir Madrassah, İskender Bey Madrassah and Küçük Ağa Madrassah respectively.

El Hac Hasan Bin Ali İbلاشی El Palevî endowed 30 pcs shops at city centre to İbلاشیye Madrassah he formerly built in lower neighbourhood in H.1179/M.1765. It is referred to as Ablacıye, İbلاشیye, Eblacıye or el-Hac Hasan Ağa Madrassah in Ottoman period. All of them have the same meaning. Mehmet Kemterri was appointed as first mudarris with the salary of 24 coins in M.1765. Eblacı generation continues with the surnames Ulgen and Yanilmaz today.

Since Madrassah's income is fixed, reliable and foreseeable, it is nearly different from all other Madrassas in Palu. While income of other Madrassahs was based on agriculture, that of İbلاشیye foundation was predicated on shops or trade. Another important matter is that prominent mudarris, thinkers and opinion leaders have studied or served in İbلاشیye Madrassah. Sheikh Ali Sebtî highness (d.1871) served as lead mudarris at İbلاشیye Madrassah between 1830-1871 till his death. Sheikh Abdullah Melekani (D.1876), Sheikh Mahmudi Feyzi (D.1898), Sheikh Hüseyin Zeki (Ö.1914), Sheikh Mahmudi Samini (D.1896), Sheikh Ahmedi Çani (D.1884), Seyyid Ahmet Cabakçuri (D.1921), Sheikh Hasan Naki (D.1918), Sheikh Saidi Palevî (D.1925) are important persons to have trained in XIX. century under the leadership of Sheikh Ali Sebtî highness.

In our study, İbلاشیye Madrassah was mentioned with its all aspects through the certificates obtained from General Directorate for Foundation and Prime Ministry's Ottoman archive sources Keywords: el-Hac Hasan bin Ali İbلاş, İbلاشیyeye Madrassah, Deed of Trust of Foundation of Eblacıyeye, Eblacıyeye Madrassah, Palu Government, Sheikh Ali Sebtî.

Keywords: el-Hac Hasan bin Ali İbلاş el-Palevi, İbلاشیyeye Madrassah, Deed of Trust of Foundation of İbلاشیyeye, Palu Government, Sheikh Ali Sebtî

Giriş

1514 tarihli Çaldıran Seferi'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetinin Doğu ve Güney doğu Anadolu havalisinde iyice pekişmesinden sonra huzur ve güven ortamı temin edilmiştir. Ocaklı Palu Hükümeti beyi Mirdâsî Hanedanı emirlerinden Cemşid Bey (ö.1568) Palu'nun kalkınması için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu bağlamda halkın dini ilimlerde yetişmesi için medrese yaptırmıştır¹. Cemşid Bey Medresesi Palu Hükümetinin merkezinde

¹ Kastedilen yapı Cemşid Bey Camisi ve Külliyesi Medresesi'dir. H.969/ M.1562 tarihli Saraybahçe (Çınaz) Köyü Vakfıyesi ile Cemşid b. Rüstem Bey, Çınaz (Saraybahçe) Köyü'nden elde edilen hasatından 45 kile buğdayı vakfettiştir.

inşa edilen en eski ilim yuvasıdır. Nitekim Palu Hükümeti'nin merkezinde daha sonra oluşturulan medreselere de örnek olmuştur.

Palu Hükümetinin merkezinde ihtiyaçlara binaen tarihi süreç içerisinde birçok medrese inşa edilmiştir. Cami-i Kebir Medresesi², İskender Bey Medresesi³, Küçük Ağa Medresesi ve ile İbلاشییye Medresesi başlıca en önemli eğitim kurumlarıdır.⁴ Bu medreselerin bazıları zaman sürecinde tarihi misyonlarını yerine getirerek günümüze kadar ulaşamamışlardır. Nitekim bunda ekonomik gelirlerin önemli bir rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Osmanlı döneminde oluşturulan iki büyük medrese günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmıştır. Bu medreseler Cemşid Bey Medresesi ile İbلاشییye Medresesidir. Her iki medresenin ekonomik gelirleri; medreseleri yaptırarak halkın hizmetine sunan medrese banilerinin medreselerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek müstakil vakfiyeler oluşturarak medreselerin tasarrufuna verilmesi ile sağlanmıştır. Nitekim İbلاشییye Medresesi Vakfiyesi medresenin tasarrufuna verilen ticaret-haneler ile gelir biçimi yönüyle diğer Palu'daki medrese vakıfları ile diğer vakıflardan ayrılmaktadır. Yine Palu'daki vakıfların ekserisi evlatlık veya zürri vakıf iken bu vakıf bu yönüyle farklılık arz etmektedir⁵. Önemli bir diğer husus ise Palu yöresinde yetişen ve topluma yön veren en önemli dini şahsiyetlerin İbلاشییye Medresesi'nde eğitim görmüş olmalarıdır.

1. İbلاşoğulları Ailesi'nin Bilinen Soy Ensabı

İbلاşoğulları (Eblasoğulları) Ailesi'nin bilinen ilk atası *Seyyid Ali İbلاşı*'nin (*Eblası*)⁶ olarak bilinmektedir. *Seyyid Ali İbلاş el-Palevî* hac farizasını yerine getirdiği sırada Medine şehri'nde vefat etmiş ve orada defin edilmiştir.

² Palu'nun Çarşıbaşı Mahallesi'nde Seyyid Hacı Mustafa ve Seyyid Hacı Abdurrahman adlı hayır sahipleri tarafından yaptırılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv (VGMA), 1097, 222.; Daha sonraki dönemlerde caminin bir bölümü medreseye dönüştürülerek ilmi dersler vermeye başlanmıştır.

³ Palu beylerinden Hacı İskender Bey, muhtemelen 18. yüzyılda Murat Nehri yakınında bir medrese inşa ettirmiştir. Bu medresede günlük 25 akçe ücretle müderrislik yapan Ahmed 1779 yılında vefat ettiğinden yerine oğlu Mustafa atanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv (VGMA), 1080, 42.

⁴ Enver Çakar, "Hurufat Defterlerine Göre 18. Yüzyılda Palu", *Vakıflar Dergisi* 49, Ankara, 2018, s.31-32.

⁵ Ayrıntılı Bilgi için bkz. Enver Çakar, "Hurufat Defterlerine Göre 18. Yüzyılda Palu", *Vakıflar Dergisi* 49, Ankara, 2018, s.21-41; Kürşat Çelik, "R. 1284/M.1868-1869 Tarihli Muhasebe-i Evkâf-ı Hümayun Defteri'ne Göre Mamuratülaziz Vakıfları". *Vakıflar Dergisi*, 40, Ankara, 2013, s. 148-149.

⁶ Eblası kelimesi Arapça ابو لا شی (Ebu La Şey) kelimesinden türetilmiştir. Tasavvufi bir terim olarak لا شی kelimesi sufi (Allah'a aşık abdal kimseler için) taifesi tarafından isim olarak kullanılmaktadır. " لا شی " kelimesinin anlamı "*hiçbir şey yoktur*" demektir. Gerçekte Allah (c.c) dışında hiçbir gerçek yoktur. Tüm varlıklar fanidir, sadece baki olan Allah'tır. Tüm varlıklar Allah Teâlâ' da zaman ve mekân kavramları dâhil yok olmaktadır. Araplar çocuklarına *Ebu La Şey* kelimesini isim olarak vermektedir. *Ebu La Şey* kelimesinin anlamı ise fakirlerin babası, hiçbir şeyi olmayan kişi, yokluk ve hiçliğin babası gibi anlamlara gelmektedir.

Seyyid Ali İbلاşı'nin üç evladı olduğu M.1739 tarihli şeriat mahkemesi kararından anlaşılmaktadır. Nitekim M.1739 yılında İbلاşogulları Ailesi ile Guanem (Güvenem) mevkiinde yaşayan diğer aileler arasında bölgede yaz aylarında bahçelerin sulanması için kullanılan su ile ilgili bazı sorunlar (niza) ortaya çıkmıştır.

O dönemde İbلاşogulları ailesi'nin üç ferdi olan Seyyid Hasan Efendi (Ülgen Ailesi), Seyyid Ahmet Efendi (nesli kız tarafından devam etmiştir) ve Seyyid Hüseyin Efendi (Yanılmaz Ailesi) Osmanlı Şeriat Mahkemesi'ne başvurarak atadan var olan bölgedeki su kullanım hakkını ispat ettikleri gibi su sorununu Osmanlı Şeriat Mahkemesi kararı ile çözmüşlerdir.

Osmanlı Şer'iyye Mahkemesi'nin H.1152 /M.1739 tarihli kararının Türkçe tercümesi şöyledir:

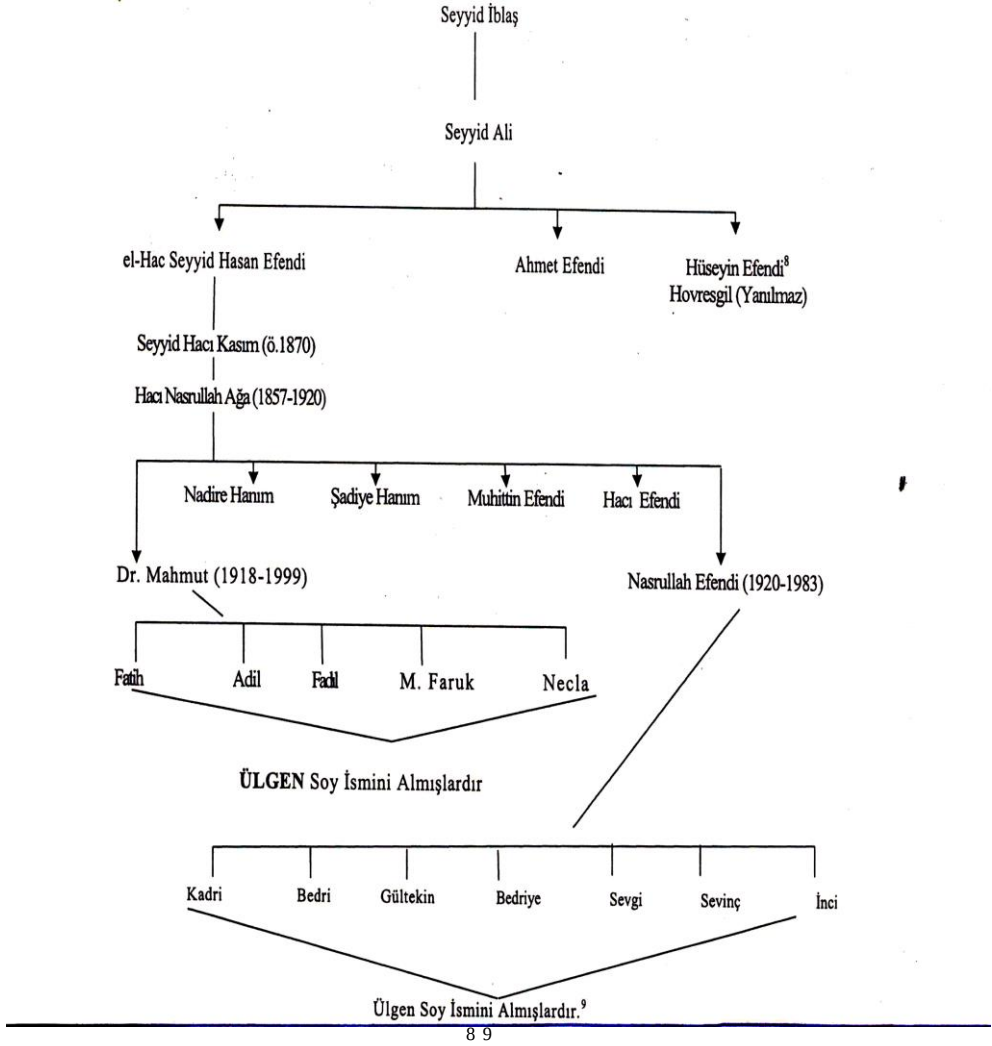
(Sebeb-i tahrir kitab-ı şeri-i oldur ki)

*Nam kimseler şehir sakinlerinden İlyas oğlu Ahmet, Yunus oğlu Hacı İsmail, Hacı Hüseyin oğlu Mustafa oğulları Süleyman ve Salih, Mahmut oğlu Murteza, Emirhan oğlu Osman, Musa oğlu Ahmet isimli kişilerin vekili Hacı Hayrullah Efendi, Mustafa oğlu Yusuf namındaki kişiler Şeriat Mahkemesine çağrıldılar kendilerine şöyle iddia ve takriri kelam eylediler. Murat Nehri'nin öte tarafında bulunan yerde; mevkiinin başından akan su ki, yukarı da Hacı Mahmud Ağa ile Hacı Yusuf'un bentlerinin altından tacire dek akan su ve taşın dibinden devamlı akan sudan haftada bir gün (Pazar gecesiyle) bahçaların suyunu altı gün (gecesiyle) aşağı bahçalardaki suyu alıp ta bu ona gelinceye dek nöbetimiz böyle devam eder olmayınca sarnıcı dahi bağlamayanlar, eğer nöbete razı olmayıp oyalanırlarsa, mahkeme sual olunup hak talep ettiklerinde sual ve ikrar neticesinde Hacı Ahmet'in Hacı Hasan ve Hacı Hüseyin'in doğru söyleyeceklerine yemin verildiğinde mahkeme erkânı Molla İbrahim Mustafa oğlu ile Hacı Mahmut Ağa Süleyman ve Haydar oğlu Hacı Yusuf isimli şahıslar mahkemeye şahitlik etmişlerdir. Bu şahısların şahadetiyle sabit oldu ki Hacı Mahmud ile Hacı Hüseyin, Hacı Yusuf'un bentlerinin altından tacire doğru akan su dibinden çıkan sudan haftada bir gün (pazar gecesiyle) beraber iş bu Hayrullah Efendi'nin mevkilerinin ve bahçalarının suyunu alıp altı gün (gecesiyle) beraber **İbلاşogulları Hacı Hasan, Hacı Ahmet'in ve Hüseyin'in** bahçalarının suyudur. Bizlerin bu husustaki şahitliliğimiz böyledir deyip birbirilerini doğruladılar ve şahitlikleri kabul oldu. Suyu haftada bir gün pazar (gecesiyle) nöbeti yukarı ve altı gün (gecesiyle) nöbeti aşağı bahçalara hüküm olunup bu vesika yazılıp söz konusu verilmiştir.*

Rebiulevval ayı 1152 hicri sene (M. 1739) Mahkeme Heyeti (Şuhudul Hal)

*Hüseyin Efendi, Ömer Efendi, Abdul Gafur Efendi, Molla Ahmet, Yusuf Efendi, Mahmud Efendi, Molla Yusuf (Ömer Ağa Cami-i İmamı), Molla Muhammed Çukurcu, Molla Hasan Kuşcu*⁷

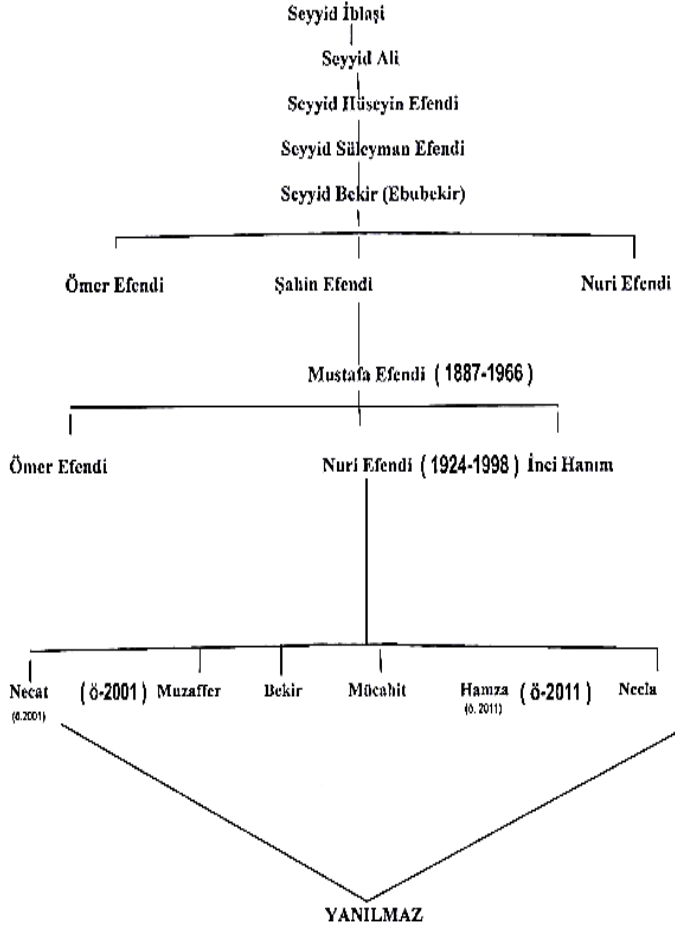
İbलाşoğulları (Eblaşoğulları) Ailesi Soy Ağacı:

⁷ Palu Asliye Hukuk Mahkemesi, 1978/346 nolu esas ile 1980/167 nolu kararın metninde sunulan Osmanlı Şeriat Mahkemesi kararı tercümesi.

⁸Günümüzde bu soydan gelen aileler “Yanılmaz”, soy ismini almışlardır.

⁹ Günümüzde bu soydan gelen aileler “Ülgen” soy ismini alırlar. Bkz. Serdar Karabulut, *Şeyh Ali Sebiti el-Palevi*, Altın Kalem Yayınları, İzmit, 2014, s.75.

Hüseyin bin Seyyid Ali İbلاş Efendi'nin Soyağacı**2. İbلاşıyye (إبلاشية) Medresesi**

İbلاşıyye cami ve medresesi Ablasıyye, İbلاşıyye, Eblasıyye ve el-Hac Hasan Ağa Medresesi olarak da isimlendirilmektedir. Ne zaman yapıldığına dair kesin tarih bilinmemektedir. Ancak caminin banisi olan İbلاşoğulları Ailesi'nden el-Hac Hasan bin Ali İbلاş el-Palevî tarafından Safer H.1179 (Ağustos M.1765) tarihinde eski Palu Aşağı Mahallesi'nde daha önce yaptırmış olduğu cami ve medresesi¹⁰ caminin ve medresenin masraflarının karşılanması için de aileye ait

¹⁰ İbلاşıyye Cami ve Medresesi günümüzde eski Palu Hükümeti'nin merkezinde bulunan en eski mahalle olan Aşağı Mahalle'de bulunmaktadır. (VGM 3013/38)

otuz dükkân gelirini vakfetmiştir. Bu dükkân gelirlerinden medresenin ihtiyaçları ile medrese görevlilerinin maaşları da karşılanmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün arşivinde İbلاشییye vakfına ait ilk kayıtlarda Hicri 1179/1199 (M.1765-1785) yılları arasında ilk müderrislerin atamasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu kayıtlara göre müderris olarak günde 24 akçe maaşla Kemteri Mehmet Efendi H.1179 (M.1765) yılında müderris olarak bu göreve getirilmiş onun ölümü üzerine yerine H.1199 (M.1785) yılında Es-Seyyid Osman Efendi bu göreve 40 akçe maaşla atanmıştır¹¹.

Şeyh Ali Sebti Hazretleri¹² 1827 yılında Palu'ya ilk geldiğinde çeşitli sebepler neticesinde merkezde barınamaz ve şehir merkezinden uzaklaşmak zorunda kalır. Mevlana Halid Bağdadi'nin vefatından önce İbلاşoğlu Seyyid Hacı Kasım b. el-Hac Hasan Efendi'ye tebliğ ettiği işaret neticesinde Şeyh Ali Sebti Hazretleri'ni Palu merkeze getirebilmek için geniş bir heyet ile Kelahsi köyüne gider ve Şeyh Hazretleri'ni merkeze avdet ettirir. Şeyh Ali Sebti Hazretleri (ö.1871) Palu'ya yerleşmesinden sonra dini ilimler (Kur'an, Tefsir, Hadis, Siyer) ile Tasavvuf (İlm-i Batın) ilminde öğrenci yetiştirmiştir.

İbلاşoğlu Seyyid Hacı Kasım b. el-Hac Hasan Efendi (ö.1870) İbلاشییye Cami ve Medresesi'nin mütevellisi olduğu gibi bu vâkıfın varisi konumundadır¹³. Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin İbلاشییye Medresesi'nin müderrisi olması için kendisinden ricacı olmuştur. Neticede bu teklif Şeyh Hazretleri tarafından kabul edilmiş ve Palu'da irşad faaliyetlerini yerine getirmiştir.

Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin medresenin başına atanması M.1829-1830 yılından sonraki dönemdir. Aynı usul devam ettirilerek Şeyh Ali Sebti Hazretleri'ne vakıf gelirlerinden günlük daha önceki müderrisler gibi maaş bağlandığı sonucuna varılabilir.

İbلاشییye Medresesi'nin başına atanan Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin günümüzde türbesinin bulunduğu tepedeki evinden (Yılanlı Mevkii'nden) ayrılarak Palu merkez Aşağı Mahallesi'nde bulunan İbلاşoğulları Cami ve Medresesi'ne

¹¹ Bkz. Ek.3-Palu Kasabasında bulunan İbلاشییye Medresesi müderrisi Kemteri Mehmet Efendi'nin ölümü üzerine boş kalan göreve layık olduğu anlaşılan es-Seyyid Osman Efendi'nin atanmasının talep edilmesi ve bu göreve atanması mahallinden uygun görülmesi, Palu Kazası naibi es-Seyyid Osman Efendi'nin arzı, Şeyhülislam İbrahim Efendi'nin işaretleri doğrultusunda Anadolu Muhasebe defterleri ve diğer ilgili kalemlere kaydı yapılarak berat verildiğine ilişkin 19 Recep 1199 tarihli tafsil kayıdır. Bkz. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) , *Anadolu Tafsil Defterleri*, 264, 200/3.

¹² Şeyh Ali Sebti Hazretleri H.1202/M.1786 tarihinde Diyarbakır Vilayeti'ne bağlı Bismil Kasabası'nın Kırkdirek (Çilustun) Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Şeyh Ali Sebti Hazretleri ilk ilmi derslerini kendi babası olan Mevlana Şeyh Kasım Efendi'den almıştır. Diyarbakır Ulu Cami baş müderrisliği ve vaizliği ile Diyarbakır eyaleti fetva eminliği görevini yerine getirmiştir. Bilahare Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdi Hazretleri, Şeyh Ali Sebti Hazretleri'ne Nakşibendî tarikatı icazeti vermiştir. Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdi Hazretleri'nin vasiyeti gereği Palu Hükümeti'ne gelerek vefatına kadar halkı tasavvuf yolunda irşad etmiştir.

¹³ Seyyid Hacı Kasım b. el-Hac Hasan Efendi'nin İbلاشییye Cami ve Medresesi'nin mütevellisi olduğu dair M. 1852 tarihli belge; Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), 14854, 5/1,

giderek öğrencilere ders verdiği gibi halkla dini konularda sohbetlerde bulunmuştur. Şeyh Hazretleri'ne sonraki yıllarda bu medrese ve caminin yanında İbلاşoğulları tarafından iki katlı ev yaptırıldığı gibi halifelerinin seyr-u sulûklerini tamamlamaları içinde caminin (medresenin) bitişiğinde bir hücre de meydana getirilmiştir. Daha sonra baş müderris olan Şeyh Ali Sebtî Hazretleri ilim yuvası olan medrese ile tasavvuf yuvası olan dergâhı bir çatı altında birleştirerek İbلاشییye Medresesi'ni külliye haline getirmiştir. Ayrıca Şeyh Ali Sebtî Hazretlerinin Türbesinin bulunduğu Yılanlı mevkiinin ve üst tarafındaki geniş mezarlık alanı daha önceden İbلاşilere ait bağlık ve bademlik arazisi olup Şeyh Ali Sebtî Hazretleri hayatta iken İbلاشییye Ailesi tarafından tasarrufuna verilmiştir.

Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin İbلاشییye Camii ve Medresesi'ndeki irşad faaliyetleri çok geniş kitlelere yayılmıştır. Çünkü şehir merkezine yerleşen Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'yle ipek yolu üzerindeki Palu Şehri'nin merkezi mahallesi Çarşıbaşı'na gelerek ticaret yapan birçok kişi Şeyh Hazretleri'yle yakinen tanışmışlardır. Bundan dolayı Elazığ, Erzurum, Bingöl, Diyarbakır bölgelerinden gelen ister tüccar (esnaf) olsun isterse yolculuk yapan birçok kişi kendisiyle görüşmüş, sohbetlerine iştirak ederek de ondan feyiz almışlardır. Çevre illerden gelerek uzun süre ondan feyiz alan bu insanların bazılarını kendi bölgelerinde irşad yapmaları için Şeyh Hazretleri tarafından halifelik verildiği günümüzde dahi bilinmektedir. Ayrıca onun en seçkin halifeleri olan Şeyh Abdullah Melakani (ö.1876)¹⁴, Şeyh Mahmud Samini (ö.1896)¹⁵, Seyyid Ahmet Çapakçuri (ö.1922)¹⁶, Miyadinli Şeyh Mehmet Efendi¹⁸ başta olmak üzere elli civarında halifesi seyr-u sulûklerini onun gözetiminde İbلاشییye Medresesinde tamamlamış ve icazet almışlardır.¹⁷

Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin M.1871 yılında vefatından sonra İbلاشییye Medresesi'nde oğlu Şeyh Muhammed Nesih Efendi M. 1871-1873 yılları arasında kısa süreliğine eğitim işlerini yürütmüştür. Şeyh Muhammed Nesih Efendi (ö.1873) döneminde İbلاشییye Camisi (Medresesi) tadilat görerek onarılmıştır. Şeyh Muhammed Nesih Efendi'nin vefatından sonra Şeyh

¹⁴ Şeyh Abdullah Melekani, Bingöl İli Solhan İlçesi'ne bağlı Melekan Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Şeyh Abdullah Melekani, Şeyh Ali Sebtî ile tanışması sonrasında yeni bir sürece girmiştir. Bilahare icazet alıp bölgesinde irşad faaliyetlerine başlamıştır.

¹⁵ Şeyh Mahmud Samini, M.1812 yılında Palu'ya bağlı Hun (Beyhan) Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Şeyh Ali Sebtî'nin derslerinde yetişmiş ve halifesi olmuştur. Şeyh Mahmud Samini Hazretleri M.1896 yılında vefat etmiştir. Türbesi Palu'da Meydan Mezarlığı'ndadır.

¹⁶ Seyyid Ahmed Çapakçuri, 1830 tarihinde Bingöl merkez Kur (Dikme) köyünde dünyaya gelmiştir. Çocuk yaştan itibaren Şeyh Ali Sebtî Efendi'nin yanında yetişmiş ve halifesi olmuştur. Türbesi, Harput Ulu Camii avlusundadır. Miyadinli Şeyh Mehmet (Muhammed) Efendi, M.1838 yılında Elazığ'ın merkez köylerinden olan Miyadin(Yemişlik) Köyü'nde dünyaya gelmiştir. M.1859 yılında Elazığ'da öşür memuru olarak göreve başlar. Palu'ya atandığı ilk yılda Şeyh Ali Sebtî Hazretleriyle tanışarak icazetname alır. Daha sonra Elazığ'a yerleşerek M. 1915 yılında vefat eder. Türbesi Miyadin Köyü'ndedir.

¹⁷ Şeyh Abdulilah Fırat Arşivi'nde mahfuz olan silsilenameden aktarılmıştır.

Mahmud Feyzi Efendi (ö.1894) ile Şeyh Hasan Naki Efendi¹⁸ cemaatin başına geçmişlerdir. Şeyh Mahmud Feyzi Hazretleri 1875 yılında Palu'yu terk ederek Erzurum Kolhisar'a gitmiş olup orada Medrese kurmuştur. Şeyh Hasan Naki Efendi (ö.1918) babasının sağlığında bir dönem Kasımiyye Camisi'nde imamlıkta yapmıştır. Vefatına kadar (1873-1918) medreseyi yönetmiştir.

Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin torunlarından Şeyh Abdulilah Fırat; Şeyh Hasan Naki Efendi'nin Palu Müftülüğüne intihabı sırasında kendi el yazısıyla yazdığı belge ve tercümesinden anlaşılacağı üzere Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin devletten maaş almadan İbلاشییة Medresesi'nde fahri olarak postnişin görevini yaptığını ifade etmektedir.¹⁹

Kurulduğundan (M.1765) beri günümüzde aynı yerde faaliyetlerini sürdüren medrese iki asır boyunca Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin çocukları ve torunları tarafından yönetilmiştir. Osmanlı döneminin son yıllarında Molla ağa lakabıyla anılan Mehmet Ferit Efendi, (1926-1957) yıllarında arasında Palu Müftülüğü yapmıştır. Reşat Öktem (avukat), Seyda Molla Mustafa Koç Efendi ve Zabunzade Hasbi Uğur Bey İbلاشییة Medresesinde eğitim görmüşlerdir.

Şeyh Hasan Naki Efendi'nin (Ö.1918) vefatından sonra sırasıyla oğlu Küçük Efendi (Ö.1925) (Şeyh Ali Rıza) 1918-1922 yılları arasında medreseyi yönetmiştir. 1919-1924 yıllarında Palu müftülüğü yapmıştır. 1922 yılında kardeşi Mehmet Şerif Efendi (Ö.1925) medresenin başına geçmiştir.²⁰

İbلاشییة (Ebلاشییة) Medresesi'nde ilim faaliyetleri Cumhuriyet döneminde de Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin torunları tarafından sürdürülmüştür. Şeyh Abdulkadir Efendi (1895-1956) ile kardeşi Şeyh Sadi Efendi (1898-1976) İbلاشییة Camisi'nde uzun süre boyunca öğrenci yetiştirmişlerdir. Onun vefatından sonra kardeşi Palu Müftüsü Şeyh Sadi Efendi (ö.1976) 1956-1976 yılları arasında İbلاشییة Medresesi'nde eğitim işlerini yürütmüştür. 1957 Yılında Şeyh Sadi Efendi Palu Müftülüğüne atanmasından sonra oğlu Şeyh Şemseddin Efendi ölümüne kadar (ö.1974) medreseyi birlikte yönetmişlerdir. Şeyh Sadi Efendi 1976 yılına kadar medresenin başındadır. Şeyh Sadi Efendi'nin vefatından sonra (1976) Seyda Osman Mukruiyane kısa süreliğine medresenin başına geçer.

¹⁸ Bilgi ve liyakat bakımından kendi döneminde müceddit olan Şeyh Hasan Efendi (ö.1918) uzun süre (1888-1918) Palu Müftülüğü görevinde bulunmuştur. Şeyh Hasan Efendi medrese tahsilini 12 yaşına kadar babası Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin yanında İbلاشییة Medresesi'nde Palu'da tamamladı. Daha sonra Diyarbakır Lice İlçesi'ne giderek Molla Muhammed'in Medresesi'nde okudu. Oradaki eğitimini tamamladıktan sonra Meneşkur Kazası'na giderek Molla Ahmet'in yanında eğitim aldı sonra Muş Vilayeti'nde Muş Medresesi'nde tedrisatına devam etti. Oradan da ayrılarak Göynük (Agnit) Nahiye Müderrisi Molla Feyzullah Hacıyanlı'nın yanında tedrisatını ikmal ederek icazetini ondan almıştır. İcazeti aldığı tarih H.1297 (M.1879-1880) yılına tekâmül etmektedir. Bkz. Sebahattin Çani, *Ulema'una mine'l müderrisin fi'l karni'l aşriyye*, İstanbul, 2013, s.29.

¹⁹ Şeyh Hasan Efendi'nin Tercüme-i Hali, Şeyh Abdulilah Fırat Arşivi.(Ek-9)

²⁰ Buna ilişkin belge Ek-10'dadır.

Daha sonraki zaman sürecinde medresenin başına Sebti Hazretleri'nin torunu olan Şeyh Selahaddin b. Şeyh Said b. Şeyh Mahmud Feyzi b. Şeyh Ali Sebti geçmiş M.1979 yılına kadar İbلاشییۛ Camisi'nde öğrenci yetiştirmiştir. Onun döneminde mevcut tarihi külliyei yıkmış, yerine yeniden cami binası inşa ettirmiştir. Şeyh Selahaddin Efendi M.1979 yılında vefat edince İbلاشییۛ (Eblaşıye) Camisi'ndeki Şeyh Ali Sebti Hazretleri (Ö.1871) tarafından halifelerinin seyr-ü suluklerini diğer bir ifadeyle çilehane olarak kullandıkları odanın içerisine defin edilmiştir.²¹ 2017 yılında Palu Belediyesi ve Palu Müftülüğünün onayı ile Seyyid Ali Eblaşı Camisi tekrar yıkılarak yöre halkı ve Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin sevenleri tarafından yeniden inşasına başlanmıştır. İnşaat hala devam etmektedir.

Sonuç

Palu hükümetinde Osmanlı döneminde kurulan en önemli eğitim kurumlarından biri İbلاشییۛ Cami ve Medresesi'dir. İbلاشییۛ ailesinden Seyyid el-Hac Hasan İbلاşı el-Palevi Efendi tarafından kurulan cami ve medresenin ne zaman kurulduğu belli değildir. Ancak medresenin ihtiyaçlarının ve sürdürülmesi için Seyyid el-Hac Hasan İbلاşıye el-Palevi Efendi M.1765 tarihinde 30 adet dükkânını bu medreseye vakfetmiştir. Nitekim vakfiyeden 1941 yılında Palu Çarşıbaşı mahallesinde çıkan yangın sonucunda dükkânların kullanılamaz hale gelmesine kadar sürekli gelir sağlanarak medresenin tüm ihtiyaçları karşılanmıştır. 1921-1924 kayıtlarına göre ise medresenin vakfiyeden elde ettiği yıllık gelir 27000 kuruştur. 27000 kuruş 270 liraya tekabül etmektedir. O dönemde 1 altın 1 liradır.

Şeyh Ali Sebti Hazretleri İbلاشییۛ Medresesi'nin baş müderrisi olduktan sonra Medrese Nakşi/Halidi gelenek üzerine Harput, Çapakçur, Erzurum, Muş ve Diyarbakır illerini içine alan geniş bir alanda pek çok ilim adamı yetiştirmiştir. Nitekim başta Şeyh Abdullah Melakani (ö.1876), Şeyh Mahmud Feyzi Efendi (ö.1894), Şeyh Mahmud Samini (ö.1896), Şeyh Ahmed Çani Efendi (ö.1884), Seyyid Ahmet Çabakçuri (ö.1921), Şeyh Hüseyin Zeki Efendi (ö.1914), Bekir Hoca (ö.1864), Kelhasili Ali Hoca, Şeyh Hasan Naki Efendi (ö.1918), olmak üzere pek çok molla ve müderris bu medresede yetişmiştir.

Bu medreseden daha sonraki süreçte Şeyh Said Efendi oğlu Şeyh Ali Rıza Efendi, Şeyh Osman Bedreddin Erzurumi (İmam Efendi) (ö.1922), Muhammed İhsan Oğuz Efendi (ö.1991) gibi büyük zatlar yetişmiştir.

İbلاشییۛ Medresesinde yetişen Şeyh Hasan Naki, Küçük Efendi (Şeyh Ali Rıza), Mehmet Ferit Efendi (Molla Ağa) ve Şeyh Sadi Efendi Palu Müftülüğü, Şeyh İbrahim Çani Bingöl Müftülüğü, Şeyh Bahaeddin ise Hınıs Müftülüğü görevlerini ifa etmişlerdir.

²¹ Şeyh Selahattin Efendi (ö.1979) İbلاشییۛ Camisi'nin çilehanesine defin edildikten sonra İbلاشییۛ Camisi halk tarafından Şeyh Selahaddin Camisi olarak da anılmıştır.

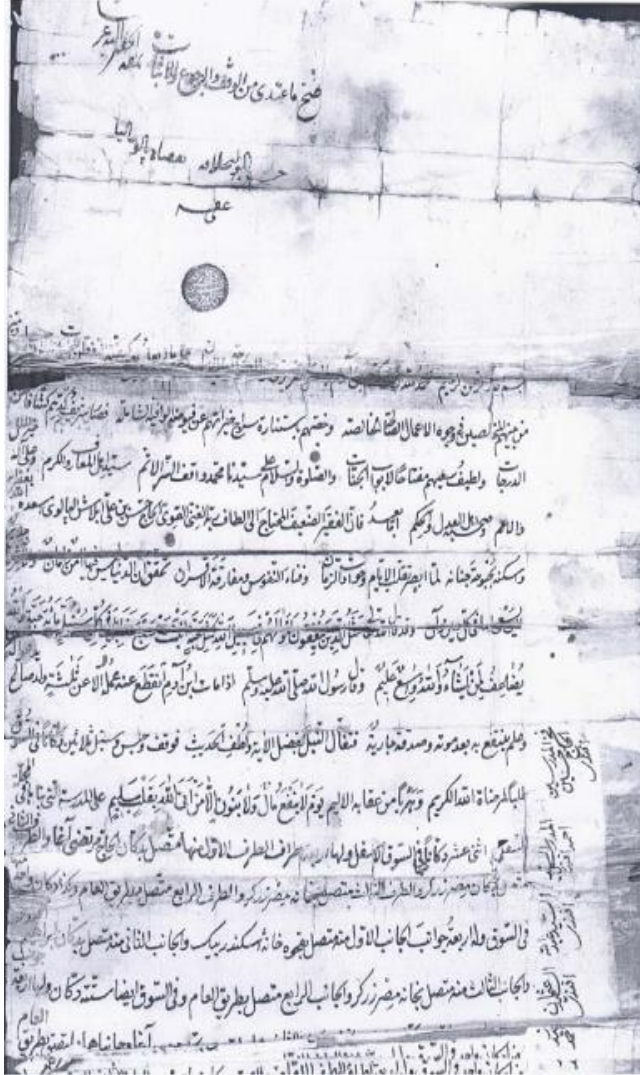
Bu yönüyle İbلاشیyye Medresesi dönemin tasavvuf ve dini ilimlerde ilim adamı yetiştiren en önemli ilim irfan yuvasıdır. İbلاشیyye Medresesi günümüzdeki üniversite niteliğinde bir kurum olup Şeyh Ali Sebtî Hazretlerinin görevinin bugünkü karşılığı rektörlüktür diyebiliriz. Elazığ, Bingöl, Muş, Erzurum ve Diyarbakır yöresindeki Tekke, Zaviye ve dergâhların Rektörlüğe bağlı fakülte veya yüksekokul niteliğinde olduğunu düşünmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Ev.d.14854.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv (VGMA), 1097-222.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv (VGMA), 1080- 42.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) , *Anadolu Tasnif Defteri*, 26, 200/ 3.
- ÇAKAR, Enver (2018). “Hurufat Defterlerine Göre 18. Yüzyılda Palu”, *Vakıflar Dergisi* 49, Ankara, 2018, s.21-41.
- ÇANİ, Sebahattin (2013), *Ulema’una mine’l müderrisin fi’l karni’l aşriyye*, İstanbul.
- ÇELİK, Kürşat (2013). “R. 1284/M.1868-1869 Tarihli Muhasebe-i Evkâf-ı Hümayun Defteri’ne Göre Mamuratülaziz Vakıfları”. *Vakıflar Dergisi*, 40. Ankara, s. 143-162.
- KARABULUT, Serdar (2014), Şeyh Ali Sebiti el-Palevî, Altın Kalem Yayınları, İzmit.
- KARABULUT, Serdar (2017), "Palu'nun Siyasi/Ekonomik Tarihi (XIV-XVIII. Yüzyıllar Arası) ve Palu Çarşısı'na Dâir Vakıfname Belgesi'nin Tercümesi", Ankara Üniversitesi, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 41, s.145-168.
- KARABULUT, Serdar (2018), “Şeyh Ali Sebtî ve Palu Çevresinde Hâlidiliğin Yayılmasındaki Yeri”, *Akademik İslam Araştırmaları Dergisi*, Sayı:4, s.145-176.
- Şeyh Abdulilah FIRAT Arşivi ve Sözlü Anlatım.
- Şeyh Hasan Efendi'nin Tercüme-i Hali, Şeyh Abdulilah Fırat Arşivi.

EKLER

Ek:1. 1765 Tarihli İbîlâşîyye (Eblâşîyye) Vakfiyesi'nin Arapça Metni

1765 Tarihli İblâşiyye (Eblâşiyye) Vakfiyesi'nin Arapça Metnin Tercümesi

Vakfı Tescil Ve İspat İçin Bu Belge Onaylanmıştır

Palu Yüksek Heyeti:

Huzurumda kurulan iş bu vakfiye vakfetme, vakfetmeden geri dönme ve tekrar vakfın sübutunun gerçekleşmesi açısından geçerli ve bağlayıcıdır. Palu Kazası Kadısı/ el-Müvella

Hilafe Hasan. Allah onu affetsin

MÜHÜR

Bi Hakk-i hatem-i had

Hasan(bin?) Hasan Ey Perver-i merd

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

İnsanoğlunu şereflı kılان Allah'a hamd övgüler olsun ki O'na (Allah'a) İman etmeyi, bilmediğini, cennet ve iyilik yollarını öğretti. Aralarında Salih ve halis ameller işleme yönünden samimi olanları seçti. Onları engin ve yeterli feyizleri ile hayır kandillerini aydınlatmaya vesile kıldı. Böylece onların şereflı gayretleri iyi derecelerin ortaya çıkmasına ve müşfik çabaları cennet kapıları için anahtar olmasına vesile oldu. Salât ve selam ikram ve marifet ehlinin efendisi, hakiki ve tam sırرا vakıf Efendimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v), bütün ümmet ve milletlerin en hayırlısı Ehl-i Beyti'ne, hikmet ve adalet sahibi yol arkadaşlarına olsun sonra: "Güçlü ve zengin olan Rabbinin lütuflarına muhtaç olan bu zayıf ve fakir el-Hac Hasan bin Ali İbلاş el-Palevı (Palulu İbلاş el-Hac Ali oğlu Hasan) Allah onu bağışlamasıyla mutlu kılsın ve cennetine iskân etsin". Akranlarının ayrıldığını, insanların yok olduğunu, zamanın havadislerini ve günlerin geçip gitmesini gördüğünde dünyanın güven ve teminat yurdu olmadığı, ahiret hayatının ise uğrunda her an ve her zaman çaba sarf edilmesi gereken bir hayat olduğunu anladı. ve Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde buyurmuştur: "Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir." Yine Allah Resulü (s.a.v): "İnsanoğlu öldüğünde üç şey hariç bütün amelleri kesilir: Geride kendisine dua edecek Salih bir evlat bırakması, ölümünden sonra kendisinden istifade edilen bir ilim bırakması ve sürekliliğı olan sadaka bulunması" ayet ve Hadis'in feyzinden Allah vâkıfı nasiplendirsın.

Vakıf, "malın ve çocukların fayda sağlamadığı ve ancak selim bir kalp ile Allah'a gelen hariç" denilen günde Allah'ın elem veren azabından kaçmak ve kerim olan Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla çarşıda bulunan otuz dükkânını Aşağı Mahalle'de yaptırdığı medresesine vakfetti. Vakfettiğı bu dükkânlardan; on iki dükkân, Aşağı çarşıda ve bir taraftan el-Hac Murtaza Ağa dükkânı, diğer taraftan Mısır Zerki dükkânı, diğer taraftan Mısır Zerki Hanı ve dördüncü taraftan ise ana cadde ile sınırlıdır.

Bir dükkân çarşıda olup, bir taraftan İskender Bey kahvehanesi, diğer taraftan İbrahim Efendi dükkânı, diğer bir taraftan Mısır Zerki ve dördüncü taraftan ise ana cadde ile sınırlıdır.

Aynı şekilde altı dükkân daha çarşıda olup, bir taraftan(sınırlar belge yırtık olduğundan okumamıştır)... Ağa ve iki taraftan ana cadde ile sınırlıdır.

Aynı şekilde bir dükkân daha çarşıda olup, bir taraftan Hacı Mehmet dükkânına bitişik, bir taraftan Kilise dükkânı, üçüncü ve dördüncü taraftan ise ana cadde ile sınırlıdır. Yine çarşıda bulunan ve bir taraftan İskender Bey dükkânı, diğer taraftan İbrahim Ağa dükkânı, diğer taraftan Murtaza Ağa Fırını dördüncü taraftan ise ana cadde ile sınırlı bir dükkândır. Yine çarşıda bulunan ve bir taraftan İbn-i Babak dükkânı, diğer taraftan Has oğlu Abd, Hacı Hasan dükkânı diğer iki taraftan ise yol ile sınırlı bir dükkân. Aynı şekilde çarşıda bulunan ve bir taraftan İbn-i Rızvan dükkânı, bir taraftan hayrat sahibi el-Hac Hasan Ağa dükkânı ve bir taraftan İbn-i Borizen dükkânı ve dördüncü taraftan yol ile sınırlı dükkân. Aynı şekilde çarşıda bulunan ve iki taraftan Murtaza Ağa dükkânı ve diğer iki taraftan ise yol ile sınırlı bir dükkân. Aynı şekilde çarşıda bulunan ve bir taraftan Molla Hızır dükkânı, diğer bir taraftan İbn-i Babak dükkânı ve iki taraftan yol ile sınırlı bir dükkân. Aynı şekilde çarşıda bulunan ve bir

taraftan Hayrullah Efendi dükkânı, diğer taraftan Dayı Ömer dükkânı, diğer taraftan Murtaza Ağa Fırını ve dördüncü taraftan ise yol sınırlı bir dükkân. Aynı şekilde çarşıda bulunan ve bir taraftan İbrahim Ağa dükkânı, diğer bir taraftan Hayrullah Efendi dükkânı ve diğer taraftan İbn-i Babak dükkânı ve dördüncü taraftan ise yo ile sınırlı bir dükkân. Toplam otuz dükkândır. Bu dükkânlardan kira gelirlerinden müderris için 24 akçe Cüz okuyan kişiye günlük 6 akçe Dershane hariç beş hücreden her biri için günlük 4 akçe medresenin aydınlatılması için günlük 4 akçe medresenin su ihtiyacı için günlük 4 akçe medresenin ve dükkânların bakım ve onarımı için 4 akçe sergilerin/halı, kilim ve sair yenilenmesi için günlük 4 akçe medresenin sathı hizmetçileri/çalışanları için günlük 3 akçe medresenin kırtasiyesi için günlük 1 akçe toplam 70 akçe verilmesini artan gelirin ise mütevellîye ait olmasını, mütevellinin ise vakıf Ali İbîlaşi oğlu El-Hac Hasan'ın olmasını kendisinden sonra erkek evlatlarından en olgun olanının, sonra soyu devam ettiği sürece erkek çocuklarının çocuklarının çocuklarından en salih olanın mütevellî olmasını, Allah korusun erkek çocuklarının soyu tükendikten sonra kız çocuklarından en Saliha olanının mütevellî olmasını, sonra Palu Âlimleri'nin en Salih olanının mütevellî olmasını şart kılmiştir. Bundan sonra vakfetmekten vazgeçti ve inkâr etti. Muhterem müderris Mehmet Kemteri Efendi'den vakfı ispat etmesi istendi. O da değerli müderris el-Hac Hüseyin Efendi ve Abdullah Efendi'leri getirerek vakfın gerçek olduğuna şahitlik ettiler. Her iki şahidin şahitliği ile vakfı kabul ettim ve tezkireden sonra vakfın sahih ve bağlayıcı olduğunun geçerli ve yasal bir şekilde hükmettim. Böylece vakfedilen şeyler hiçbir şekilde satılamaz rehin edilemez (rehin edilemez), hibe olarak verilemez ve değiştirilemez. "Her kim bunu işittikten sonra değiştirmeye kalkışursa vebali değiştirenlerin üzerine olsun. Allah azabı şiddetli olandır. Her kim de vakfın değiştirmek ve başka bir şeye dönüştürme açısından vakfa ihanet ederse Allah onu zalim düşmanlardan kılsın ve ben, kıyamet gününde her hak sahibine hakkının verildiği ve Allah'ın iyilik edenlerin ecir ve mükâfatını zayi etmediği günde onun hasmı (hısmı düşmanı) olayım.

İş bu belge safer 1179 Hicri (Miladi Ağustos 1765) yılında düzenlenmiştir.

ŞAHİTLER (ŞUHUDUL HAL)

Müderrislerden övüncü el-Hac Hüseyin Efendi

Müdderris Es-Seyyid Ahmet Efendi

Es-Seyyid Abdullah Efendi

Es- Seyyid Osman Efendi

Mahkeme Naibi Es-Seyyid Ahmet Efendi

Yigitzade Ağası Es-Seyyid Muhammed

Müezzin Es-Seyyid Molla Abdulkerim

Hacı Yusuf oğlu Es-Seyyid Muhammed

Davut Paşa oğlu Es-Seyyid Ali Kascar Hasan Efendi Abdullah oğlu Veli Efendi ve diğer hazır bulunanlar.

Ek:2 Vakıflar Genel Müdürlüğü Meclis Kararı

T.C.
BAŞBAKANLIK
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
VAKIFLAR MECLİSİ

SAYI : B.02.1.VGM.0.05.00.00/59
KARAR NO : 86
KONU : El-Hac Hasan bin Ali İbلاق el-Palevi Vakfına ait Safer 1179 H. [Ağustos 1765 M.] tarihli Arapça vakfiyenin tescili.

Genel Müdürlüğün (Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı) 20.01.2012 tarih ve B.02.1.VGM.0.15.02.110.01/850 sayılı yazılarında;

Kültür ve Tescil Daire Başkanlığının 05.01.2012 tarih ve 301 sayılı yazısı ile tescilin ilk aşaması olan mühür tatbik işlemlerinin yapılabilmesi için El-Hac Hasan bin Ali İbلاق El-Palevi Vakfına ait Safer 1179 H. [Ağustos 1765 M.] tarihli Arapça vakfiyenin İstanbul Müftülüğüne gönderildiği, İstanbul Müftülüğünden alınan cevabi yazıda ise en erken tarihli Mühür Tatbik Defterinin 1236 H. tarihli olması nedeniyle mühür tatbikinin yapılamadığının bildirildiği,

Bunun üzerine anılan dilekçe ekinde alınan vakfiyenin daire başkanlığı uzman elemanlarına incelendiği ve Vakıf Kayıtları Arşivinde mevcut ilgili belgelerle karşılaştırılarak bir rapor düzenlendiği,

Düzenlenen bu rapora göre söz konusu vakfiyede adı geçen "İbلاشيye Medresesi Vakfı"na ait ilk müderris atamalarına ilişkin 1199 H. (1785 M.) tarihli kayıtlar ile vakfiyede geçen dükkan vasıflı taşınmazlara ait 1337-1340 R. (1921-1924 M.) tarihli muhasebe kayıtlarının bulunduğu ve 1337 tarihinde geçici olarak mazbut vakıflar arasına alındığının tespit edildiği,

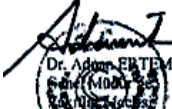
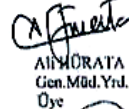
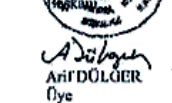
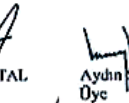
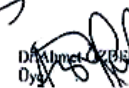
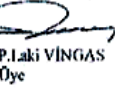
Bu nedenle 1337 tarihinde muvakkaten mazbut vakıflar arasına alınan ve kurulduğu tarihten itibaren 1179-1199 H. (1765-1785 M.) - 1924 M. tarihleri arasında görevli bulunan, muhasebe verileri ve sair birçok uygulama belgesi bulunan söz konusu Vakfiye ve diğer belgelerin incelenmesinden, anılan vakfın tamamen hayri bir vakıf olduğu, vakfiyede ön görülen harcamaların yapılmasından sonra artan kalan gelirin sadece mütevelliyeye sarf edildiği ve intifaya esas teşkil edecek herhangi bir sirtun bulunmadığının görüldüğü,

Vakfiye tarihinden itibaren atama kayıtları bulunup ve bir medrese vakfı olan, şahsiyet kaydına da " Palu Kasabasında kâlin İbلاشيye Medresesi Vakfı" şeklinde geçmiş bulunan vakfiyenin yazısının son derece düzgün olması ve ifadelerinin dil bilgisi ve belagat kurallarına uygun olması ile yazı ve kâğıt itibarıyla dönemini yansıtan bir belge olduğu kanaatiyle, Eblasıoğlu Mehmet Faruk Ülgen'in 07/12/2011 tarihli ve 42274 sayılı dilekçesi ekinde teslim ettiği Safer 1179 H. [Ağustos 1765 M.] tarihli Arapça vakfiyenin tescil işleminin uygun olacağını mütalaa edildiği bildirilerek; konunun, 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 42. maddesine göre değerlendirilmesi istenilmektedir.

Takrir ve eki dosya incelendi.

El-Hac Hasan bin Ali İbلاق El-Palevi Vakfına ait Safer 1179 H. [Ağustos 1765 M.] tarihli Arapça vakfiyenin tescil talebinin uygun bulunduğu,

Gereği için dosyanın Genel Müdürlüğe tevdiine.07.02.2012 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

 Dr. Adem ERTEM Gen. Müd. Yrd. Öye	 Burhan ERSOY Gen. Müd. Yrd. Öye	 Ali HURATA Gen. Müd. Yrd. Öye	 Rıza TÜRKER Gen. Müd. Yrd. Öye	 Oya ERCİL İ. Huk. Müş. Öye
 Arif DÖLGER Öye	 Mikdat YETİM Öye	 Ahmet KARTAL Öye	 Aydın SEÇKİN Öye	
 Süleyman SAVAT Öye	 İsmail EMİROĞLU Öye	 Dr. Ahmet Z. BİLİR Öye	 Bilal SAKI Öye	 P. İ. VİNGAS Öye

**Ek:3.Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) Anadolu Tafsil Defteri
H.1119/M.1785 Tarihli Kemterî Mehmet (Muhammed) Efendi'nin Vefatı ile Seyyid
Osman Efendi'nin İblâşıyye Medresesine müderris olarak Atama Beratı ve Tercümesi**

Nâhiye-i Palu'da İblâşıyye Medresesi demekle ma'rûf medresenin vâzife-i mu'yyene ile bilâ berât müderris olan Kemterî Muhammed Efendi fevt olup medre-i mezbûre mahlûl olmağla bir müderris nasb ve ta'yîn olunmak ehem ve elzem olmağla erbâb-ı istihkâkdan es-Seyyid Osman Efendi her vecihle muhîl ve müstahik ve tedris-i 'ulûma isti'dâdı olduğuna binâen medrese-i mezbûr mütevellisi yedine tezkere i'tâ etmekle, zikr olunan müderrislik müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden merkuma tevcih ve mahalline kayd ve müceddeden yedine berât-ı şerîf-i 'âlişân ihsân buyurulmak bâbında 'inâyet ricasına bulunmağla mucibince tevcih buyurulmak üzere faziletlü semâhatlü Şeyhü'l-İslâm Mevlânâ İbrahim Efendi Hazretleri işâret etmeleriyle işâretleri mücebince tevcih ve mahalline kayd ve müceddeden berât-ı i'tâ olunmak. Fî 19 Receb sene 1199.

Ek:4. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 1852 Tarihli İbلاşıyye (Hacı Hasan Medresesine Ait Kayıt)

Arşiv Yer Bilgileri

Orjinalinin Bulunduğu Arşiv : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Arşiv Fon Kodu : Evd.

Defter No : 14854 / 0

Sayfa / Sıra No : 5 / 1

Kutu No :

Kutu Türü :

Dosya No :

Gözetek No :

Belge No :

Belge Detayları

Geldiği Yer :

Belgenin Ait Olduğu İl / İlçe : ELAZIĞ / PALU

Belge İçeriği Kişi / Kurum : Hacı Hasan Medresesi

Düzenleme Tarihi : 01/03/1269

Hicri

Miladi Karşılığı : 13/12/1852

Yazıldığı Dil / Alfabe : Osmanlıca

Transkripsiyonu : Yok

Çevirisi : Yok

Özeti : Var

Belge Özeti

Pali'da Hacı Hasan Medresesi Vahine ait Kirada 22 Dükkan, Yıkılmış 5 dükkan ve boş 2 dükkan olmak üzere toplam 29 adet dükkanın vakfın muhasevelisi Kasım Efendi zamanında görülen 1266-1268 yıllarına ait muhasebesidir.

Bu muhasebeye göre vakfın toplam 5265 kuruş gelir bulunmaktadır.

Bu gelirden 3 ayda bir 72 kuruş verilmek üzere toplam 216 Kuruş Müderris Efendiye.

3 ayda bir 72 kuruş verilmek üzere toplam 216 kuruş İlim talebelerine.

3 ayda bir 16 kuruş verilmek üzere toplam 48 kuruş Ferras'a (İcmâzık görevisine).

3 ayda bir 40 kuruş verilmek üzere toplam 120 kuruş mum satın alınmasına, (Ayırdatma giderlerine).

Medrese ve dükkanların giderleri (çir 1500 kuruş, (Bakım ve onarım).

Akâdîhara verilen 2965,5 Kuruş, (Yak süspensiyel).

Gözetil Mıyaz (Resmî işler için) 150 Kuruş.

Muhasebe harcı için 38,5 kuruş olmak üzere toplam 5265 Kuruş harcanmış olup vakfın yıl sonu gelir ve gideri bilançosu 5265 Kuruş olarak denkleştirilmiştir. Bu belge 1 Rebiülevvel 1269 tarihinde düzenlenmiştir.

EV.d 14854

Ek: 5 Vakıf Edilen 30 Dükkan Vakfiye Akar Kayıtları (1921-1924)

VGM_ANADOLU_TAFSİL_DEFTERİ_264_2

Senesi	Ait Olduğu Sahife Numarası	Esâmî-i Evkâf	Nevi	Esâmî-i Mültecirin	Kiralama Süresi ve Kira Bedeli
1337	55	İbâşiye Medresesi	Dükkan	İzmirli Hasan Ağa	-
"	56	"	"	Bu Dahî	-
"	56	"	"	Hacı Şerif Oğlu Hamid	-
"	57	"	"	Molla Abdullah Kefâletiyile Kakanon	-
"	57	"	"	Tenekeci Ahmed Ağa	-
"	58	"	"	Kakaz Ali Efendi Oğlu Yusuf Efendi	-
1338	75	"	"	Kafa İzzet	1000
"	76	"	"	Berber Mehmet bin Hayrullah	1700
"	77	"	"	Şeyhmiranlı İsmail	2310
"	78	"	"	Hacı Baba bin İbrahim Halil	20 Mayıs 1338 tarihinden itibaren üç sene müddettedir.
"	79	"	"	Kakazoğlu Yusuf Efendi	1150
"	80	"	"	Bu dahî	1100
"	81	"	"	Tenekeci Ahmed Ağa	1300
"	87	"	"	Dellal Resul	500
"	89	"	"	Tenekeci Ahmet	150
"	93	"	"	Kakazoğlu Yusuf Efendi	300
"	94	"	"	Bu dahî	300
"	95	"	"	Bu dahî	300

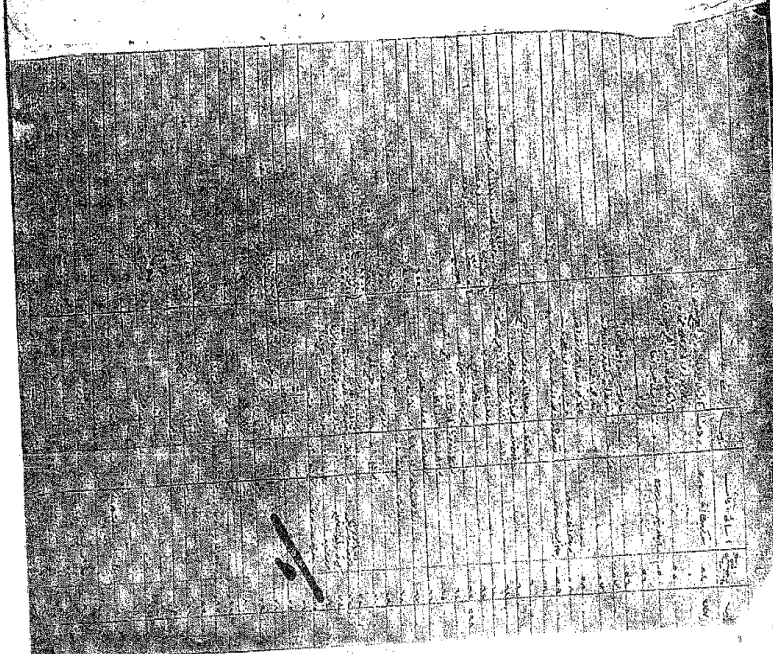
Ek:6

VGM_ANADOLU_TAFSİL_DEFTERİ_264_3

Senesi	Ait Olduğu Sahife Numarası	Sıra No	Esâmi-i Evkâf	Nevi	Esâmi-i Müstecirîn	Kiralama Süresi ve Kira Bedeli
1338-1339	197	1	Evkâf-ı Mülhakadan İbلاشيye Medresesi	Dükkan	Abdulkadir oğlu Hacı Derviş	1650
1339	104	8	"	"	Şeyhmiranlı İsmail bin Mehmet	1500
"	106	9	"	"	Şeyhmiranlı İsmail bin Mehmet	1300
"	107	10	"	"	Kurukafazade Hüseyin Ağa bin Osman Ağa	650
"	108	11	"	"	Kasimiyye Mahallesinde Nasran Karyeli Yusuf Oğlu İbrahim	1000
"	109	12	"	"	Bu dahi	900
"	110	13	"	"	Kakazzade Yusuf Efendi bin Ali	870

Senesi	Ait Olduğu Sahife Numarası	Sıra No	Esâmi-i Evkâf	Nevi	[Kira Bedeli] Kuruş	Esâmi-i Müstecirîn
1339	121	25	Evkâf-ı Mülhakadan İbلاشيye Medresesi	Bir Bab Dükkan	650	Çırık Mahallesinden Sallabaş Oğullarından İbrahim Oğlu Fehmi
"	122	26	"	"	150	Timar Hacı Said Ağa bin Hacı Mehmed Ağa
"	123	27	"	"	250	Kasuniyye Mahallesinden Hekimoğlu Yakub Ağa
"	128	32	"	"	1000	Süleyman Oğlu Mehmet Ağa

Ek:7

The image shows a document with a table and a large, dark, rectangular area. The table is located in the upper half of the image and contains several columns of text. The dark area is in the lower half and appears to be a photograph or a very dark scan of a document. The table has multiple columns and rows of text, which is mostly illegible due to the quality of the scan. The dark area is a large, solid black rectangle with some internal texture, possibly representing a photograph or a very dark scan of a document.

6

Şeyh Ali Efendi

Yazı	Soru	Cevap
Şeyh Ali Efendi'nin Oğlu Şeyh Hasan Efendi'nin Palu Müftülüğüne İntihabı Sırasında Kendisinden El Yazmasıyla Yazdığı Tercüme-i Hali	Şeyh Ali Efendi'nin Oğlu Şeyh Hasan Efendi'nin Palu Müftülüğüne İntihabı Sırasında Kendisinden El Yazmasıyla Yazdığı Tercüme-i Hali	Şeyh Ali Efendi'nin Oğlu Şeyh Hasan Efendi'nin Palu Müftülüğüne İntihabı Sırasında Kendisinden El Yazmasıyla Yazdığı Tercüme-i Hali

Ek 9: Şeyh Ali Sebti Efendi'nin Oğlu Şeyh Hasan Efendi'nin Palu Müftülüğüne İntihabı Sırasında Kendisinden El Yazmasıyla Yazdığı Tercüme-i Hali

İsmim Hasan Naki, pederim meşhur Mevlana Halid Bağdadi sümme El-Şami Hazretlerinin hulefasından Şeyh Ali Efendi'dir ve şöhretim Şeyh Ali Efendizadedir. Her ikimiz de isimlerimizle yad olunur. Efendiyizpederim memuriyette bulunmuş (Diyarbakır Ulu Camii de müderris, vaiz ve fetva emini görevi yapmış). Palu'da

İbلاشییye Medresesi'nde fahri olarak postnişin rütbesi yoktur ve kendisi de vefat etmiştir. Milleti İslamiye ve Tabe-i Osmaniye'denim. Pederim Şeyh Ali Efendi Kurdistan havalisinde irşad ile meşgul olmak münasebetiyle müşari ileyhi Hazretlerine mensubum...

18 Cemâziye'l-âhir 1328

Ed-dai Müftü Kaza-i Palu

Resmi Pul-Resmi Mühür

Ek:10 Şeyh Ali Dergâhı Vakfı Evrakı

HARPUT DİJİTAL KENT ARŞİVİ BELGE KÜNYE DÖKÜMÜ

Kayıt No : 5308

Belge Adı / Türü : Yeni Şahsiyet Kaydı

Kayıt Tarihi : 18/02/2015

Belgenin Bilgisayardaki Yeri : C:\Halka\Resmi\VGM_YENI_SAHSIYET_DEFTERI_200-162-1417.jpg

Arşiv Yer Bilgileri	
Orjinalinin Bulunduğu Arşiv : VGMA VAKIF KAYITLAR ARŞİVİ	
Arşiv Fon Kodu: Yeni Şahsiyet Defteri	
Defter No: 200 / 0	Sayfa / Sıra No : 162 / 1417
Kutu No :	Kutu Türü :
Dosya No :	Gömlek No :
Belge No :	
Belge Detayları	
Geldiği Yer :	
Belgenin Ait Olduğu İl / İlçe : ELAZIĞ / PALU	
Belge İçeriği Kişi / Kurum : Şeyh Ali Dergahı Vakfı	
Düzenleme Tarihi : 25/03/1338	Rumı Miladi Karşılığı : 25/03/1922
Yazıldığı Dil / Alfabe : Türkçe	
Transkripsiyonu : Yok	Çevirisi : Yok
Özeti : Var	

Belge Özeti

Palu ilçesi'nin Aşağı Mahalle mevkiğinde Şeyh Ali Dergahı'nın Postnişinlik görevine Şeyh Hasan Nakî getirilmiştir. Hasan Nakî'nin ölümü ile bu görev 25/03/1338 tarihinde Mehmet Şerife tevcih edilmiştir.